

Relacions veïnals i convivència en un entorn turístic superdivers: Teulada en perspectiva (2003-2023)

Neighbourhood Relations and Coexistence in a Superdiverse Touristic Environment: Teulada in Perspective (2003-2023)

Jordi Giner-Monfort (Universitat de València, España)

Cita bibliogràfica: Giner-Monfort, J. (2026). Relacions veïnals i convivència en un entorn turístic superdivers: Teulada en perspectiva (2003-2023). *Disjuntiva*, 7 (1), 191-208. <https://doi.org/10.14198/DISJUNTIVA2026.7.1.11>

Resum

Aquest article analitza les relacions veïnals i la convivència en el municipi de Teulada (Alacant) entre 2003 i 2023, en un context marcat per la superdiversitat derivada de fluxos migratoris intraeuropeus i extracomunitaris. A través d'una metodologia mixta que combina anàlisi estadística, observació participant i entrevistes semidirigides, s'examinen les dinàmiques sociourbanes i els processos d'inserció social en un entorn caracteritzat per la coexistència de tres grans grups: població autòctona, immigració laboral i migració privilegiada. L'estudi revela una convivència pacífica però segmentada, amb escassa interacció intercultural significativa. Les relacions socials s'estructuren majoritàriament al voltant de vincles intragrups (*bonding*), tot i que s'identifiquen alguns espais de contacte feble (*bridging*) i, en menor mesura, connexions intergrupals més profundes (*linking*), especialment en contextos festius o educatius. La segregació espacial, lingüística i econòmica, juntament amb l'orientació turística del municipi, reforça la sociabilitat autocentrada i limita els processos d'inserció. L'article també aborda el paper del comerç, la renda i la mobilitat com a factors que condicionen la convivència, així com l'impacte d'esdeveniments externs com la crisi de 2008, el Brexit i la pandèmia de COVID-19. Es conclou que la convivència a Teulada pot qualificar-se de convivial, en tant que es basa en el reconeixement mutu sense conflictes oberts, però amb escassa interacció intercultural, sostinguda per un model econòmic-financer que afavoreix l'estabilitat social a costa de la fragmentació comunitària.

Paraules clau

Migracions; convivialitat; turisme; gentrificació; superdiversitat.

Abstract

This article analyses neighbourhood relations and coexistence in the municipality of Teulada (Alacant) between 2003 and 2023, in a context marked by superdiversity derived from intra-European and extra-EU migratory flows. Through a mixed methodology that combines statistical analysis, participant observation and semi-structured interviews, socio-urban dynamics and processes of social insertion are examined in an environment characterized by the coexistence of three large groups: native population, labour immigration and privileged migration. The study reveals a peaceful but segmented coexistence, with little significant intercultural interaction. Social relationships are mostly structured around intragroup bonding, although some spaces of weak contact (*bridging*) and, to a lesser extent, deeper intergroup connections (*linking*) are identified, especially in festive or educational contexts. Spatial, linguistic and economic segregation, together with the tourist orientation of the municipality, reinforces self-centered sociability and limits insertion processes. The article also addresses the role of trade, income and mobility as factors that condition coexistence, as well as the impact of external events such as the 2008 crisis, Brexit and the COVID-19 pandemic. It is concluded that coexistence in Teulada can be described as convivial, as it is based on mutual recognition without open conflicts, but with little intercultural interaction, supported by an economic-financial model that favours social stability at the expense of community fragmentation.

Keywords

Migrations; conviviality; tourism; gentrification; superdiversity.

1. Una breu aproximació a la Teulada actual

Teulada és un municipi situat en la costa mediterrània, a cavall entre les províncies de València i Alacant, que compta amb una població d'11.944 habitants segons l'última actualització del Padró. Fins els anys 60, Teulada era un petit municipi de caràcter rural que comptava amb un nucli històric d'origen medieval i un altre nucli, d'origen més recent, a 5,6 km. de distància (Moraira). El municipi es caracteritzava per una economia principalment agrícola, de subsistència, principalment de secà i centrada en el cultiu del raïm moscatell i l'elaboració de pansa per a la seua exportació a mercats internacionals via el port de Dénia (Campo, 2023).

Després d'anys d'autarquia, l'arribada dels Pactes de Madrid de 1953 van suposar l'obertura de fronteres (Piñero, 2006), la qual cosa es va traduir en el cas dels municipis costaners en l'arribada del turisme del Nord d'Europa, on es començaven a donar algunes condicions materials, com les vacances pagades i la possibilitat d'estalviar, que van propiciar el desenvolupament del turisme internacional. De fet, això coincideix amb un interès creixent del capital estranger per invertir en infraestructures turístiques en territori espanyol, la qual cosa, lligada a l'interès estratègic del franquisme en el sector turístic, va causar que la població espanyola assumira un paper subaltern envers dels turistes, tot confirmant els llocs comuns de la societat i la cultura espanyoles que el règim s'encarregava de transmetre (Pack, 2006).

En els anys posteriors a l'obertura de fronteres van arribar a Teulada un gran nombre de turistes d'hivern (Gaviria, 1976), alguns dels quals es van assentar de manera més o menys permanent, com a part d'un moviment constant que arriba fins als nostres dies i abasta la façana mediterrània des del sud de València fins a la província de Màlaga. L'entrada en vigor el 1999 del tractat d'Amsterdam pel qual es permetia la lliure circulació de persones a la Unió Europea, va facilitar que molts turistes s'assentaren al territori, com veurem a continuació. Aquest col·lectiu valorava tant el clima assolellat com el cost de vida més barat, la qual cosa garantia un millor estil de vida que el que portarien al seu país d'origen amb els mateixos recursos, una cosa de la qual es van beneficiar especialment els ciutadans del Regne Unit en un moment en què la paritat de la lliura esterlina era molt favorable respecte a la pesseta. Finalment, existia la possibilitat d'establir-se de manera permanent en arribar el moment de la jubilació (Jurdao, 1979), una possibilitat que quedava oberta gràcies a la legislació europea sobre llibertat de moviment de les persones.

Finalment, a partir de finals dels anys 90 i inicis del segle XXI, Teulada va començar a rebre també ciutadans procedents de diferents orígens, bàsicament sud d'Amèrica, nord d'Àfrica i est d'Europa, amb la qual cosa s'arriba a un màxim de població de nacionalitat estrangera del 66,51% en el Padró de 2010. Això fa que puguem considerar que Teulada és un municipi superdivers. La convivència veïnal que es genera en aquest entorn és d'un gran interès, atès que reuneix en un reduït espai a tres grups diferents: la població de nacionalitat espanyola, que podríem anomenar autòctona (encara que es compten també immigrants d'altres territoris valencians i espanyols més la població naturalitzada); la immigració estrangera de motivació econòmica o laboral, principalment procedent de l'hemisferi sud i l'est d'Europa, tot i que també de països del centre i nord de la UE (que en ocasions treballen per als seus connacionals); i la població procedent de la UE o països del nord d'Europa, bàsicament d'edat avançada, amb els drets que els suposa la seva nacionalitat comunitària i més o menys emancipats. A aquests últims s'ha sumat en els últims anys el col·lectiu de nòmades digitals, que aprofita un territori que els és favorable amb una legislació que facilita el seu dia a dia en el que s'ha vingut a anomenar *workation*, a mig camí entre el treball i les vacances (Mancinelli i Germann, 2024).

Aquest article se centra en l'anàlisi, des d'una perspectiva comparada, de les relacions interculturals i els processos sociourbans viscuts en aquest entorn en els darrers 20 anys des de l'òptica de les migracions, la convivència i la relació que té tot això amb el turisme. Aquesta anàlisi s'ha dut a terme amb la utilització de diferents tècniques qualitatives i quantitatives, que ajuden a entendre, des d'una perspectiva multimètode (quantitatiu i qualitatiu) i longitudinal, quines relacions veïnals trobem a Teulada i com ha afectat a la convivència la irrupció de tres crisis fonamentals: la crisi econòmica del 2008, el Brexit i la pandèmia de COVID19.

2. Marc teòric

L'anàlisi de les migracions procedents del nord d'Europa cap als països del sud ha evolucionat en les darreres dècades cap a un conjunt ampli de perspectives que intenten explicar com es produeixen les interaccions socials en contextos de creixent diversitat. Un dels principals reptes epistemològics és determinar si aquests desplaçaments s'han d'entendre com a turisme, com a migració o com a pràctiques híbrides que situen els individus en un espai liminal entre ambdues categories. Aquesta ambigüïtat conceptual condiona la manera com es pot interpretar la convivència quotidiana en municipis caracteritzats per una elevada heterogeneïtat de nacionalitats, cultures i llengües.

Les primeres aproximacions van emmarcar el fenomen dins del turisme residencial, un procés de mobilitat en què persones procedents d'altres regions o països adquireixen o utilitzen de manera recurrent habitatges en destí, combinant pràctiques pròpies del turisme amb formes de residència temporal o semipermanent (Huete i Mantecón, 2009). En la pràctica, es va tractar d'una etiqueta que va servir tant per a la producció acadèmica com per a impulsar la compra d'habitatge al sud d'Europa i per a legitimar models urbanístics extensius basats en urbanitzacions i camps de golf (Castilla-Polo et al., 2023; Mantecón, 2017). Tot i això, aquesta perspectiva assumia que els residents estrangers mantenien una inserció social mínima, fet que ja havia estat identificat com una debilitat d'aquestes mobilitats (Betty i Cahill, 1998; Iturraspe i Miralles, 2004). Per tant, resulta insuficient per a explicar les formes de convivència que es produeixen en municipis superdiversos, on la interacció quotidiana no pot reduir-se a una lògica turística.

L'enfocament de la *lifestyle migration* va aportar una mirada centrada en la mobilitat i, al mateix temps, en les motivacions subjectives que l'expliquen, com la cerca d'un estil de vida més satisfactori (Osbaldiston, 2014; Benson i O'Reilly, 2009). No obstant això, la seua tendència a homogeneïtzar els col·lectius nacionals dificulta l'anàlisi de la convivència real, especialment en municipis on conviuen jubilats, treballadors qualificats, nòmades digitals i perfils laborals precaris (Barwick, 2022; Korpela, 2020). Aquesta heterogeneïtat interna, difícilment intel·ligible sense una perspectiva èmica, condiona les relacions intergrupals i la manera com es construeixen espais de trobada o de separació.

Les perspectives que analitzen les migracions privilegiades, els expats i els nòmades digitals aporten eines útils per a entendre com les diferències de classe, gènere i etnicitat influeixen en la convivència (Amit, 2011; Cranston i Duplan, 2023). Aquestes mobilitats, sovint procedents del Nord global, es beneficien de capitals econòmics i culturals que faciliten la creació de xarxes socials pròpies, generalment separades de la població local. Aquest fenomen també s'ha observat entre jubilats nord-europeus establits al sud d'Europa (Oliver, 2011). Les aproximacions interseccionals han mostrat com el privilegi racial i de gènere estructura les relacions quotidianes (Lundstrom, 2014; Dixon, 2021; Duplan i Craston, 2023). Favell (2011) destaca que aquestes mobilitats poden reproduir jerarquies postcoloniales dins del mateix espai europeu, fet que condiona la convivència en municipis superdiversos en què hi ha representades diferents nacionalitats afectades per un passat carregat de significat.

D'altra banda, la llibertat de moviments dins de la Unió Europea genera un escenari en què molts residents estrangers poden empadronar-se sense perdre drets al país d'origen, accedint així a serveis públics com la sanitat o l'educació (Giner-Monfort i Simó, 2019; Hayes, 2018). Aquest marc jurídic facilita estades prolongades que no sempre impliquen una inserció social profunda, tal com es podia deduir de l'enfocament del turisme residencial que s'ha vist abans. En els municipis superdiversos, les xarxes de compatriotes, de comunitats lingüístiques i l'entramat associatiu actuen al mateix temps com a ferramentes de suport mutu per a comunitats relativament tancades en sí mateixes, però també com a barreres a la interacció intercultural, en tant que dificulten una relació normalitzada amb els serveis i l'administració (Simó i Herzog, 2005; Simó et al., 2005; Hall, 2023).

La convivència en contextos multiculturals ha estat àmpliament estudiada des de la perspectiva de les xarxes socials i els models de contacte. La inserció, front a la tradició organicismista, ja no és cosa d'una part sinó de la societat en conjunt. Des d'aquest punt de vista, no tindria sentit plantejar el procés d'inserció sense tindre en compte la població autòctona i la distribució desigual de poder i simbologies (Schinkel, 2018). En una de les aportacions primigènies, Bateson (1935) ja plantejava en aquest sentit tres possibles resultats del contacte entre cultures: fusió, desaparició d'un grup o coexistència equilibrada. Uns anys després, Putnam (2000) amplià aquesta

visió amb la seua tipologia de relacions: *bonding*, que reforcen identitats internes; *bridging*, que connecten grups diferents; i *linking*, que permeten superar desigualtats estructurals (Kearns i Parkinson, 2001; Simó, Herzog i Fleerackers, 2013). Aquestes categories són especialment útils per a analitzar municipis superdiversos, on la convivència depén tant de les xarxes internes com de les oportunitats de contacte intergrupals.

El concepte de convivialitat de Gilroy (2004) aporta una mirada centrada en les interaccions quotidianes i en la capacitat de generar espais de respecte mutu en contextos de diversitat elevada. El multiculturalisme convivial desafia les visions essencialistes i aposta per la hibridació cultural i per formes de convivència que superen la mera tolerància. Aquest enfocament és especialment rellevant per a municipis superdiversos, on la convivència es construeix en espais compartits com mercats, escoles, carrers i serveis públics.

Tot i la proliferació de marcs teòrics, encara hi ha poca evidència empírica sobre com es produeix realment la convivència en entorns superdiversos (Phillimore et al., 2019). Vertovec (2007) defineix la superdiversitat com la coexistència de múltiples estatus migratoris, perfils sociodemogràfics i experiències laborals, un fenomen que genera escenaris de convivència complexos. A més, les migracions poden desestabilitzar les estructures de classe locals, amb capacitat de situar els nouvinguts en posicions subordinades i alimentant discursos de diferenciació entre “nosaltres” i “ells/es” (Pratsinakis et al., 2015). Analitzar la convivència en municipis superdiversos implica, per tant, comprendre com aquestes desigualtats estructuren les relacions quotidianes i les oportunitats d'interacció i, al mateix temps, acceptar que la inserció no té només un camí (*bridging*), en tant que el centre de les relacions no és només la població autòctona preexistent al territori (Wessendorf i Philimore, 2019). En aquest sentit és clau la identificació (i creació) d'espais d'emplaçament des d'on poder construir xarxes i sentiment de pertinença, allò que Glick-Schiller i Çağlar anomenen espais de convivència significativa (2016).

3. Metodologia

Basem la nostra anàlisi en tres eixos metodològics fonamentals, que constitueixen una primera aproximació a la convivència i les relacions veïnals: en primer lloc, les estadístiques procedents de diferents fonts com l'*Instituto Nacional de Estadística*, el *Portal Estadístic de la Generalitat Valenciana* o el propi *Ajuntament de Teulada*, entre d'altres. Per a aquestes estadístiques s'han considerat tant el nivell d'anàlisi municipal com també, en la mesura del possible, del nivell inframunicipal, això és, les seccions censals. També s'ha tingut en compte la dificultat per copsar la informació d'un col·lectiu que fins a la depuració padronal de 2013 ha estat sobrerrepresentat en les estadístiques (Rodríguez et al., 2010; González-Ferrer i Moreno-Fuentes, 2017). Amb aquesta excepció, s'utilitzen per a l'anàlisi, sempre que estiguen disponibles, dades de 2003, 2013 i 2022, tot prioritant la variable nacionalitat, ja que no sempre es disposa del país de naixement¹. D'altra banda, s'analitza el *Mapa del Comerç de Proximitat* (Ajuntament de Teulada, 2022), un recurs que recull un total de 675 empreses situades en el terme municipal de Teulada, la seua denominació, sector i ubicació, el buidatge del qual és de gran utilitat per a entendre la trama comercial del municipi, l'orientació lingüística dels comerços i, per tant, poder contextualitzar un dels agents que poden facilitar o dificultar la inserció dels col·lectius nacionals a la societat teuladina.

En segon lloc, s'aporta informació recollida durant períodes d'observació participant en el municipi, en els quals s'ha tractat de cobrir diferents àrees i moments, amb especial atenció als llocs públics com places, parcs i llocs de concentració de persones com terrasses i comerços. Aquesta observació va començar en 2008 i s'ha estés fins l'actualitat amb l'objectiu de copsar la inserció social dels col·lectius nacionals, les interaccions entre els grans grups i els trets que les caracteritzen.

Finalment, s'han realitzat 12 entrevistes semidirigides a persones considerades informants clau: treballadors de l'administració, propietaris de negocis, membres d'associacions i ciutadans a títol particular. S'ha tractat d'un

1. La comparació entre país de naixement i nacionalitat no ofereix unes diferències importants a nivell local ja que el desfasament és de només 400 casos que se sumen a les 6.514 persones amb nacionalitat estrangera, això és, aproximadament un 6% del total.

mostreig estratègic on s'han intentat cobrir els principals agents relacionats amb la inserció social (educació, treball, comerç, associacionisme) on, en una segona fase, s'han cobert perfils identificats durant les entrevistes que s'han considerat rellevants per tal d'entendre millor les relacions de convivència. Es tracta de vuit dones i quatre homes. La major part de la mostra té la nacionalitat espanyola (vuit persones). De les quatre estrangeres, dues s'han realitzat en anglès per a la seva posterior transcripció i traducció al valencià. Totes les entrevistes es van dur a terme entre setembre de 2024 i març de 2025, es van gravar i transcriure posteriorment per a la seva anàlisi mitjançant programari d'anàlisi del discurs (Atlas.ti versió 24) a partir dels grans temes de convivència, conflicte i relacions interculturals. Per preservar el seu anonimat, tractant-se d'un municipi de mida reduïda, obviem la seua edat i sexe en les cites seleccionades. Totes les persones entrevistades van donar el seu consentiment per participar en la investigació.

La combinació d'aquests tres eixos metodològics fan possible un acostament multidimensional al camp: d'una banda històric, donat que l'observació s'estén durant molts anys, cosa que aporta un coneixement més detallat del municipi i la seua evolució; d'una altra banda, un enfocament quantitatiu, alhora transversal i longitudinal, als principals indicadors municipals i la seua comparació amb la d'altres territoris; i, per últim, la informació obtinguda de les entrevistes semidirigides que complementa la informació arribada des d'altres vies.

4. Resultats

4.1. Població i societat: què ens diuen les dades?

Teulada se situa al nord de la província d'Alacant, en la capçalera de la vall de les Sorts, al final de la qual es troba Moraira, el seu segon nucli de població. Es troba comunicada amb la capital de província mitjançant l'autopista AP7 i un tren de passatgers de via estreta que compleix més una funció turística que de trasllat efectiu de persones. El transport entre Teulada i Moraira, separades per 5,6 km. tampoc és fàcil, la qual cosa acaba provocant una dependència de l'automòbil privat, igual que a la resta de la comarca de la Marina Alta, una cosa que influirà, com veurem posteriorment, en les relacions veïnals. Com es pot observar en la il·lustració 1, Teulada té quatre seccions censals: els dos nuclis ja ressenyats i les seues dues àrees disseminades que es troben al voltant.

Il·lustració 1. Situació del municipi de Teulada i les seues quatre seccions censals

Font: elaboració pròpia

Dels 11.944 habitants del municipi, 3.066 viuen al seu nucli principal i 1.580 al nucli de Moraira. La resta es reparteix en les àrees disseminades: 2.354 a Teulada i 4.944 a Moraira. Per tant, es pot dir que la major part de la població es troba en habitatges allunyats dels nuclis urbans, tant en forma de cases aïllades tipus xalet com en xicotetes urbanitzacions.

L'evolució de les seccions ha sigut desigual, com es pot observar en la taula 1: mentre que Teulada ha crescut amb el pas dels anys, com també ho ha fet el seu disseminat, l'àrea de Moraira ha viscut una època irregular d'increment i disminució, provocada entre altres coses per la depuració del padró esdevinguda en 2013, però també pels efectes del Brexit i el COVID19. Els dos primers factors es caracteritzen per l'expulsió de les persones del Padró, bé per la via administrativa, bé perquè les persones afectades decideixen retornar al seu país d'origen, una cosa que ha estat observada per a col·lectius com l'anglès o l'alemany (Giner-Monfort i Hall, 2024; Witte, Ette i Sander, 2024). El COVID19, en canvi, sembla haver obrat de manera diferent, en tant que podria haver promogut un acostament als nuclis urbans a la recerca de serveis i comerços de proximitat, una cosa que no es troba en els disseminats. Aquesta és una qüestió important per a les persones d'edat avançada que són un grup numèricament molt important el municipi, i ha estat detectada en investigacions anteriors (Hall, Betty i Giner-Monfort, 2017).

Taula 1. Distribució de la població a les seccions censals, 2004-2023

	2004*		2013		2022	
	N	%	N	%	N	%
Teulada	1.732	15,66	2.219	15,35	2.354	19,71
Disseminat de Teulada	2.175	19,67	2.715	18,79	3.066	25,67
Moraira	1.451	13,12	1.779	12,31	1.580	13,23
Disseminat de Moraira	5.702	51,56	7.739	53,55	4.944	41,39
Total	11.060	100	14.452	100	11.944	100

* No existeixen dades desagregades per al 2003

Font: estadística del Padró Continu, Microdades, Instituto Nacional de Estadística.

Pel que fa a la distribució de la població estrangera en les diferents seccions censals, l'evolució del Padró mostra que al llarg dels anys s'ha anat incrementant, especialment en els dos nuclis de població. Com s'avançava anteriorment, aquesta tendència podria obeeir a diferents factors. En primer lloc, una major presència de població immigrada procedent de països no UE, especialment a Teulada i en part del seu disseminat. En segon lloc, una tendència a l'abandonament de les llars del disseminat, una cosa habitual en la població procedent de la UE en arribar a una determinada edat per no dependre de l'automòbil i tenir els serveis i comerços més a prop (Hall, Betty i Giner-Monfort, 2017). En tercer lloc, existiria una nova motivació per a la recerca d'habitatges més propers al nucli urbà per part de la població immigrada de més edat a causa de la sensació d'aïllament viscuda durant el COVID19 i la necessitat de residir en un lloc més ben comunicat amb serveis i comerços (Giner-Monfort i Hall, 2024). En aquest sentit, les mesures del govern durant la pandèmia van ser considerades per molts residents estrangers com a excessives, especialment en comparar-les amb les que es van adoptar als seus països d'origen, molt més laxes. S'ha de recordar que, per a aquesta població, la decisió d'arribada ha estat vinculada històricament al clima i a la possibilitat de realitzar activitats a l'aire lliure, cosa que es veia limitada amb les mesures restrictives de la mobilitat.

Taula 2. Distribució de la població estrangera a les seccions censals, 2004-2023

	2004*		2013		2022	
	N	%	N	%	N	%
Teulada	323	5,09	790	8,39	994	15,26
Disseminat de Teulada	529	8,34	886	9,41	846	12,99
Moraira	646	10,18	955	10,14	797	12,24
Disseminat de Moraira	4.846	76,39	6.783	10,14	3.877	59,52
Total	6.344	100	9.414	100	6.514	100

* No existeixen dades desagregades per al 2003

Font: estadística del Padró Continu, Microdades, Instituto Nacional de Estadística.

Pel que fa a les nacionalitats per secció censal, es pot observar una distribució desigual, tendent a la segregació espacial per orígens. Com es pot observar, les nacionalitats procedents de països privilegiats ocupen preferentment la franja litoral en disseminat, mentre que la immigració típicament laboral se situa a l'interior i, especialment, en els dos nuclis de població. Al llarg dels anys analitzats, s'ha incrementat la població immigrada en el nucli de Teulada, tant la d'origen marroquí com colombià, però també, en l'últim exercici, la procedent del Regne Unit. Això últim casa bé amb el moviment centrípet al qual ens referíem anteriorment mitjançant el qual existeix un abandonament progressiu del disseminat a la recerca d'habitatges en els nuclis urbans. Pel que fa al nucli de Moraira, es pot observar un progressiu abandonament de nacionalitats com Colòmbia o el Marroc, en favor del Regne Unit, cosa que apuntaria a un moviment gentrificador, similar al que s'observa en altres estudis (Jover i Díaz-Parra, 2022; Torres i Gómez-Crespo, 2024). Les àrees disseminades presenten una dinàmica diferent. En el disseminat de Teulada s'aprecia l'aparició del col·lectiu colombià, una cosa que podria estar relacionada amb el fet que diverses famílies comparteixen el lloguer de cases de pagès, aconseguint més espai, tot i que es passa a dependre de l'automòbil per als moviments quotidians. En el disseminat de Moraira, la població del Regne Unit es manté estable després de l'increment del 2013, moment en què representava el 43% del Padró en aquesta secció censal. La presència de nacionalitats privilegiades a Moraira s'ha de relacionar amb el component gentrificador de l'habitatge a prop del mar, una cosa que afecta especialment l'àrea del disseminat. Cal tindre en compte que el preu de venda de les propietats en l'àrea de Moraira és un dels més alts de la província d'Alacant segons les dades del portal immobiliari Idealista (La Marina Plaça, 2024). D'altra banda, cal apuntar que les microdades del Padró no contemplen totes les nacionalitats sinó una selecció, per la qual cosa podria haver-hi altres orígens amb presència important en les seccions censals que siguen invisibles. De l'observació participant en els darrers anys es dedueix una presència important de les comunitats belga i holandesa en el disseminat de Moraira, precisament dues de les nacionalitats que l'INE no inclou en el recompte per seccions censals.

Taula 3. Primeres tres nacionalitats per seccions censals de Teulada*

	2004**	2013	2022
Teulada	C-3, R-2, M-2	M-5, R-5, Rm-4	M-7, C-6, R-4
Disseminat de Teulada	R-11, A-5, M-3	R-15, A-5, M-3	R-11, C-6, A-4
Moraira	C-14, R-7, M-4	R-10, B-9, C-4	R-9, B-7, C-5
Disseminat de Moraira	R-36, A-23, F-2	R-43, A-19, B-2	R-36, A-12, F-3

* Llegenda: Colòmbia (C), Regne Unit (R), Marroc (M), Alemanya (A), França (F), Romania (Rm) i Bulgària (B). La xifra després del guió representa el percentatge arrodonit sobre el total de la secció censal. ** No existeixen dades desagregades per a 2003

Font: estadística del Padró Continu, Microdades, Instituto Nacional de Estadística.

A les dades anteriors se n'han d'afegir altres que contextualitzen tant el caràcter turístic de Teulada com el model urbanístic que s'ha generat en els últims anys: Teulada presenta un gran nombre d'empreses del sector construcció (un 24% del total d'empreses censades en el municipi, pràcticament el doble que el percentatge autonòmic); existeixen 190 restaurants, això és, 1 per cada 62 persones empadronades (5 vegades més que la mitjana autonòmica que se situa en 1 per cada 340 persones); es comptabilitzen un total de 13.921 (dades de 2024) places en apartaments turístics regulats (als quals s'haurien d'afegir els no regulats, dels quals no existeixen xifres), de manera que Teulada té 1,2 places en apartaments per cada persona empadronada (molt més de la mitjana autonòmica, que se situa en 1 per cada 11 persones). En relació amb això últim, segons la plataforma AirDNA hi ha 664 apartaments registrats en dues de les webs de lloguer vacacional més conegudes (*Airbnb* i *Vrbo*), dels quals el 87% se situen a Moraira i el seu disseminat, que per si sol ja concentra un 65% de l'oferta al municipi. Finalment, hi ha registrades un total de 4.775 piscines, o el que és el mateix, 1 piscina per cada 2,5 persones empadronades, molt més que la xifra autonòmica (1 per cada 20 persones), la qual cosa situa Teulada en el vuitè lloc de la província en nombre absolut de piscines, per darrere de la capital de província i per davant de Torrevella o Calp, amb molta més població i projecció turística (Institut Valencià d'Estadística, 2024; Dirección General del Catastro, 2024).

D'altra banda, l'*Atlas de Distribución de renta de los Hogares*, elaborat per l'INE, permet analitzar no només l'import dels ingressos, sinó també la seva procedència a nivell de secció censal. Es tracta d'una estadística experimental que, en el cas de Teulada, ha de ser presa amb precaució donat l'alt nombre de població no declarant (4.922 declarants per a 11.944 habitants, això és, un 41%, per davall del 48% del percentatge autonòmic, probablement per l'alta presència de població retirada nord-europea). La renda neta mitjana per llar per a l'últim exercici del qual es tenen dades és de 25.077€, molt per davall de la renda mitjana de la Comunitat Valenciana (30.384€) i del total estatal (31.856€). Aquesta tendència ja es podia observar en 2015, el primer any en què es va elaborar aquest Atlas: en aquell moment la renda per llar de Teulada era de 19.987€, enfront dels 25.029€ valencians i 26.844€ estatals. En observar les dades per secció censal, el panorama és lleugerament diferent. En primer lloc, la renda mitjana per llar més elevada correspon a Teulada, els quals ja tenien l'indicador més alt en 2015. La menor renda per llar es correspon amb el disseminat de Moraira (amb més proporció d'immigració UE). A la taula 4 s'ha extret el percentatge del total de la renda de la llar que procedeix del concepte *altres ingressos*, on s'inclouen, d'acord amb l'informe metodològic elaborat per l'INE, les rendes del capital immobiliari, arrendament d'immobles i activitats econòmiques, entre altres conceptes. El que resulta rellevant és, en primer lloc, el percentatge de renda procedent d'aquest concepte: en 2015 solament el disseminat de Moraira superava el 25%, quan la mitjana autonòmica representa un 12,7%. En 2021 els dos disseminats superen el 30%, xifra que, a nivell autonòmic va descendir fins al 12,1%. Així mateix, Teulada està entre l'1,5% de municipis espanyols en els quals aquest concepte és més alt. Tot això podria estar relacionat amb el lloguer i venda de propietats, especialment apartaments dirigit al lloguer de vacances, cosa que apunta no només a la població autòctona sinó també als diversos col·lectius de migració benestant i inversors internacionals interessats en l'obtenció d'alts rendiments en poc de temps.

Taula 4. Renda mitjana i origen dels ingressos de les seccions censals de Teulada, anys 2015 i 2021

	2015		2021	
	Renda mitjana/llar	%renda altres ingressos	Renda mitjana/llar	%renda altres ingressos
Teulada	21.981	20,20	29.839	22,14
Disseminat de Teulada	20.512	22,95	25.452	30,19
Moraira	20.539	24,51	23.660	22,06
Disseminat de Moraira	18.535	27,32	22.717	31,15

Font: Atlas de Distribución de Renta de los Hogares, Instituto Nacional de Estadística.

Dels 675 comerços recollits en el Mapa del comerç de proximitat elaborat per l'Ajuntament de Teulada, la majoria se situen en l'àrea de Moraira i el seu disseminat (67% enfront del 33% de Teulada i el seu disseminat). S'ha analitzat la denominació comercial de tots els comerços registrats (que són molts menys de les 1.504 empreses registrades al *Directorio Central de Empresas* de l'INE) i s'han classificat en dos grups segons si utilitzen alguna de les dues llengües cooficials o una denominació adaptada a alguna llengua estrangera. Els resultats mostren que un 29,6% dels comerços adapten la seva denominació, principalment a l'anglès, tot i que també apareixen l'alemany, neerlandès i italià. La major part d'aquests establiments es troben a Moraira i el seu disseminat (81,5%). No obstant això, el nombre de comerços amb la denominació adaptada no és majoritària en cap de les quatre seccions analitzades. Per sectors econòmics sí que es pot observar una major presència de denominacions adaptades en moda (41%), finançaments i immobiliària (45%), i oci i esports (60%). De tot l'anterior es dedueix una segregació espacial quant al comerç, una cosa que també s'ha constatat mitjançant l'observació: els comerços de tipus bar/restaurant compleixen una funció latent de contacte informal entre iguals que és útil, entre altres coses, per a la cerca d'ocupació (mitjançant l'exposició d'ofertes d'ocupació i targetes de visita en els taulons d'anuncis) i, per suposat, per a la sociabilitat intragrupal de tipus bonding (Simó i Giner, 2012).

Taula 5. Comerços locals amb denominació cooficial o adaptada, 2022

	Cooficial		Adaptada		Total		% de comerços adaptats sobre total
	N	%	N	%	N	%	
Teulada	142	29,89	24	12,00	166	24,59	14,46
Moraira	179	37,68	92	46,00	271	40,15	33,95
Disseminat de Teulada	46	9,68	13	6,50	59	8,74	22,03
Disseminat de Moraira	108	22,74	71	35,50	179	26,52	39,66
Total	475	100	200	100	675	100	29,63

Font: mapa del Comerç de Proximitat, Ajuntament de Teulada.

4.2. Relacions convivials i dinàmiques sociourbanes entre les tres crisis

Les relacions veïnals, tal com s'ha pogut constatar durant l'observació participant, es caracteritzen per un contacte limitat alhora que pacífic² entre les diferents nacionalitats, una cosa que les acosta al model convivial exposat anteriorment (Gilroy, 2004). S'ha de tenir en compte que aquest contacte passa per l'aprenentatge d'una llengua oficial (castellà o valencià-català), per una sociabilitat autocentrada en la qual s'utilitzi una llengua pròpia o per una barreja entre les dues situacions, d'acord amb l'esquema de Bateson (1935). D'entrada, hi ha evidències d'un nivell baix d'aprenentatge de les llengües oficials per part de les nacionalitats nord-europees, tant del castellà com, en especial, del valencià-català (Betty i Cahill, 1998; Iturraspe i Miralles, 2004; Giner-Monfort, Hall i Betty, 2016). L'edat avançada de gran part d'aquesta població sembla que no estaria contribuint al seu aprenentatge, tot i que l'ajuntament i algunes associacions locals ofereixen classes de castellà per a estrangers. El valencià-català, per la seua banda, sol veure's relegat com a llengua de comunicació habitual en l'àmbit comercial i turístic, una cosa comuna en entorns turístics amb presència de llengües minoritàries, encara que segueix tenint una presència significativa a nivell administratiu i educatiu (Bruyèl-Olmedo i Juan-Grau, 2015; Santos, 2024). Tampoc contribueix a l'aprenentatge de les llengües oficials el fet que gran part d'aquesta població, per motius d'edat, no tinga contacte amb dues de les fonts d'aprenentatge més efectives: l'escola i el lloc de treball

2. Només es té constància de tres situacions de conflicte protagonitzades per joves el 2016, 2019 i 2025, les dues primeres relacionades amb les festes municipals del *mig any* que se celebren al novembre (Padilla, 2016; García, 2019) i la tercera en l'àmbit d'una discussió de bar (Bolufer, 2025).

(Holmes, 2005). Tot això ha provocat conflictes en municipis veïns³ i no poca sorpresa entre alguns col·lectius, com veiem a continuació.

“És un error que tenen els britànics: pensen que tots han de parlar el seu idioma” (informant sector associatiu).

“La població [en edat escolar] procedent de Sud-Amèrica sí que tenen problemes amb el valencià. Es pensen que no els fa falta” (informant sector educatiu).

Es podria dir, doncs, que l'exclusió lingüística, que per algunes nacionalitats representaria una exclusió social amb conseqüències negatives sobre la seua vida quotidiana, en el cas de les nacionalitats privilegiades (tal com les entenen Amit, 2011; i Lundström, 2014) suposa un avantatge en termes d'inversió en temps i esforços que no es dirigeixen cap a la inclusió. Això seria evident tant des del punt de vista de la població nouvinguda com també per a la població autòctona que els acull, que no ha de crear estructures i/o serveis per a facilitar el procés d'inclusió, com sí que fa amb les nacionalitats menys privilegiades (cursos d'idiomes, seguiment de la inserció laboral, etc.)

D'altra banda, l'organització dels serveis i comerços a nivell local contribueix al fet que, a la pràctica, no siga necessari aprendre cap llengua oficial. De l'observació es dedueix que l'atenció -fins i tot en serveis públics- se sol facilitar en diferents llengües (anglès, francès, alemany, neerlandès, etc.), com també es pot veure en l'anàlisi del retolat de la taula 5, que dona compte de l'elevada presència de llengües no oficials en el comerç local.

“Crec que seria difícil organitzar activitats [juntament amb la població local] perquè moltes impliquen parlar i certa amistat, i molts dels nostres membres no tenen el nivell de castellà per poder parlar amb facilitat” (informant sector associatiu).

“I una vegada que ho aprens, aquesta és la cosa, has de poder parlar-ho, especialment a Moraira. Tothom parla anglès, a totes les botigues, a qualsevol lloc que hi vages, tots parlen anglès. Així que quan vas parlant espanyol, tothom es dirigeix a tu en anglès. És difícil practicar quan et trobes aquesta realitat” (ciutadana estrangera).

A aquesta sociabilitat autocentrada contribueix, sens dubte, l'aïllament físic d'una gran part de la població de nacionalitat estrangera que, com hem vist anteriorment, es localitza majorment al disseminat. En alguns casos, resideixen en urbanitzacions on gran part dels seus residents són d'origen estranger, quan no d'una mateixa nacionalitat o comunitat lingüística, la qual cosa reforça la sociabilitat de tipus *bonding*. Aquests últims casos són habituals en urbanitzacions on la promotora va posar a la venda les propietats directament a l'estranger, aconseguint així que gran part dels compradors foren del mateix país, quan no de la mateixa àrea geogràfica, experiència similar a la de municipis del voltant (Montiel, 1990).

“Van començar als anys 70 i 80. Els promotors immobiliaris de la zona anaven a buscar-los. Els portaven en un vol en pla de vacances pagades, per mostrar-los la urbanització i vendre-la. I la venien, sobretot anglesos en aquell moment. Ara és veritat que no és així” (informant sector negocis).

D'altra banda, s'ha de tenir en compte l'existència d'una trama associativa dirigida nacionalment i lingüísticament cap a la sociabilitat amb un pes considerable des de fa més de vint anys. Es tracta d'un conjunt d'associacions que van des de l'àmbit cultural a l'esportiu passant per diferents pràctiques, aficions i finalitats caritatives (Simó et al., 2005; Simó i Herzog, 2005). Altres recursos que coexisteixen i faciliten la sociabilitat autocentrada són els comerços orientats nacionalment i lingüísticament detectats anteriorment.

“Dins dels clubs [de britànics] més o menys es cuiden els uns als altres. Passa igual amb els alemanys, que també tenen la seua associació. Els holandesos, igual. Els francòfons també (...) s'ajuden entre ells mateixos” (informant sector associatiu).

3. Veure “Els estrangers de Benissa demanen l'ús del castellà en els plens” <https://www.lasprovincias.es/v/20110728/marina/extranjeros-benissa-piden-castellano-20110728.html>

En el pitjor dels casos molts d'aquests ciutadans majors viuen aïllats de la resta d'habitatges cosa que, sumada a l'avançada edat, la dependència de l'automòbil i els escassos vincles amb les seues famílies al país d'origen, sol crear un cercle viciós en el qual, en ocasions, han d'intervenir els serveis socials municipals, fins i tot per a una població que, en principi, és caracteritzada com a privilegiada i emancipada econòmicament com ho és la procedent dels països del Nord d'Europa (Simó i Giner, 2012; Hall, Betty i Giner-Monfort, 2017; Hall, 2023). A això s'ha sumat que durant la crisi de 2008 moltes persones van haver d'allargar la seua estada a Teulada fins a poder vendre la seua propietat, adquirida per a viure, però també com a inversió de la qual esperaven poder treure un rèdit del qual poder disposar en el moment de la tornada (Huete, Mantecón y Estévez, 2013).

Durant el COVID19 es van activar fins a tres agents socials per cobrir la demanda de la població estrangera d'edat avançada amb més necessitats: els serveis socials municipals; les associacions caritatives i d'ajuda mútua; i l'entramat veïnal que era, en última instància, qui donava la veu d'alarma davant situacions de necessitat i qui realitzava el seguiment quotidià. Aquesta atenció arribava a cobrir la població nord-europea aïllada físicament, però també personal del sector turístic de diferents nacionalitats que, de la nit al matí, es van quedar sense cap tipus d'ingressos. En algun d'aquests casos, a més, davant la situació de no empadronament es va haver de buscar ajuda tant de les associacions caritatives com de diferents ambaixades, especialment la britànica (Hall, Betty i Giner-Monfort, 2017; Hall, 2023). Una representant d'una associació formada per persones estrangeres es manifestava així sobre la soledat i l'absència de l'entramat familiar tan important en la societat d'acollida:

“Molts no tenim familiars a prop, així que ens busquem entre nosaltres per tenir aquesta sensació de família. Per això ens cuidem entre nosaltres. No es tracta només d'amics amb els quals menges i et despedeixes i ja està. Interactues amb ells amb més freqüència” (informant sector associatiu).

En general, s'observa que les relacions interculturals es veuen creuades pels factors professional i turístic més que per relacions d'amistat o sociabilitat desinteressada. Pel que fa a les primeres, són diversos els elements que l'assenyalen, com la presència al territori d'un entramat comercial paral·lel a l'autòcton que cobreix a la pràctica tots els sectors econòmics (incloent-hi els àmbits educatiu i sanitari), cosa que facilita una inserció parcial en la societat d'acollida. Teulada també exerceix de municipi atractor de multitud de professionals dedicats als treballs de la llar i exterior (fusteria, fontaneria, electricitat, jardineria i neteja de piscines). Aquests solen acudir des de municipis veïns, normalment en furgonetes blanques amb rètols o sense, i se'ls pot observar cada matí a primera hora a les carreteres que donen accés al municipi. Cal destacar que aquesta relació sol ser de caràcter intercultural en tant que aquestes professions les exerceixen treballadors de nacionalitat espanyola però també d'altres nacionalitats. Per això, es podria parlar d'un contacte intercultural de tipus laboral.

“La relació entre immigrants laborals i europeus només es dona si necessiten que treballen per a ells. Però a nivell d'amistat o de recolzar-se els uns als altres, no” (informant sector associatiu).

“Jo crec que només veig relació que potser els colombians són mà d'obra per a ells [els europeus]. El que neteja la casa, la que ajuda per anar al metge o el jardiner que li arregla el jardí. D'un altre tipus jo crec que no hi ha o no ho he vist” (informant sector negoci)

Pel que fa a les relacions informals entre els principals grups nacionals en espais públics es poden deduir quatre escenaris extrets de l'observació participant. D'una banda, el dels carrers i places de Teulada, que és on s'observa una major presència de la immigració econòmica atès que és el nucli on resideixen en major mesura. Durant el dia es tracta bàsicament de mares d'origen marroquí i colombià amb els seus fills i filles i grups de menors que utilitzen l'espai públic amb finalitat esportiva. L'ús d'aquests espais per part de població del nord d'Europa és limitat, ja que resideixen en altres àrees (fonamentalment Moreira i el seu disseminat) i no disposen, en termes generals, de menors en el nucli familiar per l'avançada edat del col·lectiu. En relació amb el nucli de Teulada, de vesprada i per la nit hi ha una plaça al nucli històric en la qual es té constància de compravenda de substàncies per part de tot tipus de nacionalitats. Quant als disseminats, tant en el de Teulada com en el de Moreira es poden trobar diversos parcs i espais verds, tot i que cal tindre un vehicle per a desplaçar-se. Això ja limita el seu ús a aquelles persones o famílies que disposen d'un.

També existeixen en ambdós disseminats diversos conglomerats comercials compostos d'una mitjana de 5 establiments. Novament, el seu ús depèn del desplaçament amb automòbil o del fet de residir a prop, amb la qual cosa el perfil nacional i lingüístic és limitat. De fet, les terrasses de bars i restaurants és un altre dels espais que es poden observar i que estan creuats, en aquest cas, pel factor de classe social i la disponibilitat de recursos, la qual cosa, d'entrada, ja exclou en gran part la immigració laboral, més encara quan els preus solen estar per sobre de la mitjana del sector hostaler autòcton. Mentre que en el nucli de Teulada la presència d'uropeus és limitada, sí que és majoritària en les terrasses de Moraira i el seu disseminat, especialment en els bars i restaurants regentats pels seus compatriotes, en els quals és estrany veure interaccionar altres nacionalitats (tant l'espanyola com d'altres orígens), tret que es tracte del personal contractat, amb un nivell d'anglès relativament elevat com per poder atendre les taules o treballant a la cuina o la neteja. Per a la població de nacionalitat espanyola, la visita a un d'aquests bars resulta ser com fer turisme a casa, tot i que també porta associat un component de reafirmació de classe per igualació amb la de la població del nord d'Europa, a priori vistos com a benestants.

Això mateix s'ha observat en el sector educatiu, on és habitual la inscripció dels menors, tant espanyols com d'altres nacionalitats, en una de les diverses escoles internacionals que existeixen en l'àrea al voltant de Teulada, el cost mensual de la qual ascendeix a diversos centenars d'euros per alumne. D'altra banda, des dels centres educatius públics es relaten problemes relacionats amb l'existència de grups nombrosos d'estudiants de diferents nacionalitats, una cosa que era més habitual fa uns anys, específicament en relació a l'alumnat d'origen europeu (Simó i Giner, 2012).

“Problemes de convivència estem tenint-ne i molts, però no com els d'abans, quan es creaven guetos d'alumnat europeu” (informant sector educatiu).

4.3. Espais de convivència significativa com a oportunitats de contacte

Cal destacar que no tot són contactes específicament laborals i espais de segregació: existeixen punts de contacte entre grups nacionals, bé organitzats des de l'ajuntament, bé sorgits de manera més o menys espontània en un moviment de baix cap a dalt, allò que es podria considerar com a espais de convivència significativa (Glick Schiller i Çağlar, 2016). Entre els primers hi ha els actes que organitza l'ajuntament de manera directa com la fira intercultural (que es va celebrar fins al 2013), el dia d'Europa i altres actes de tipus transversal als quals es convida a tota la ciutadania, com puga ser la fira de comerç local *Vive Teulada* o el *Cafè amb l'Alcalde*, encara que aquest plantege problemes logístics quant a la llengua vehicular.

“Clar, ara ja amb tantes nacionalitats en quin idioma ho fas? Aleshores ho vam fer fa dos anys i els neerlandesos es van mosquejar. Vam fer els idiomes que jo parlava: alemany, anglès i francès. I aleshores els neerlandesos es van mosquejar perquè deien que són molts, i la veritat que són molts, però clar, jo no ho he de fer, ja posats agafem un intèrpret i que tradusca” (informant administració local).

Des dels centres educatius també s'han promogut actes de caràcter intercultural, com és el cas de la Fira de les Nacions, molt ben valorada pel professorat a causa de la implicació de l'alumnat i la possibilitat de crear llaços forts entre diferents nacionalitats.

“L'any passat, per exemple, vam fer amb l'equip de convivència del centre, una espècie de gimkana, la Fira de Nacions, aleshores vam estar molt de temps organitzant-ho [...] L'alumnat es va esforçar molt i ací va haver molta participació, però va haver també molt de temps de preparació. I això va crear molta convivència” (informant sector educatiu).

Entre els actes sorgits de manera més o menys espontània podem trobar punts de contacte informals en el mercat setmanal, especialment en el que se celebra cada divendres a Moraira, on se citen en un mateix espai i temps centenars de persones de diferents orígens. De l'observació es dedueix una diferència significativa entre el mercat de Teulada, amb un perfil més acord amb la població que hi resideix, i el de Moraira, de caràcter molt més internacional.

També és significativa la presència de diferents nacionalitats, majoritàriament europees, en la celebració anual de *Moros i Cristians*, on des de fa uns anys és habitual que participen en diverses *filaes*.

“En moros i cristians sí que hi ha més integració d’estrangers. Però aquí crec que ja és un tema econòmic. La meua visió des de fora és que la festa és molt cara. Des de fora el que veig és que com ens fan falta diners, doncs vaig veure si conseguisc que esta gent que té diners vinga a la meua càbila” (informant sector negocis).

“Una altra, per exemple, en festes. Els estrangers estan com a espectadors, però no vas a convidar-los que vinguen. Si no els convides, ells no se senten, a lo millor, benvinguts. No sé, crec que aquí també fallem a l’hora que... Que ells no volen integrar-se està clar, però que si ells ho intentaren, si vegeren alguna cosa de la nostra part també és veritat. Fins i tot entre espanyols. El foraster és foraster, tota la vida serà foraster” (informant sector negocis).

La participació en la festa de moros i cristians, d’altra banda, implica no només el desig de participar sinó també un determinat capital econòmic i social amb el qual s’entra en contacte amb el grup d’acollida i que no solament es limita als actes festius si no que implica reunir-se amb relativa freqüència.

“Crec que si vols ser part i ho pots pagar, perquè no és barat, no hi ha problema. A més, en la meua filà, sempre diuen que no és suficient amb pagar i dir que eres de la filà. Necessites participar en les reunions, es fan sopars, totes estes coses que s’han de fer. Et sents molt acollida, no és només pagar i ja està” (ciudadana estrangera).

D’altra banda, la platja no deixa de ser un espai de contacte entre cultures durant l’estiu, en tant que es constitueix com a lloc de veïnatge entre autòctons, immigrants i turistes. Malgrat el factor igualador que se li pressuposa a la platja, on tothom vesteix més o menys igual, hi ha un element de distinció (i distància), que es pot observar en la pràctica de l’ús d’embarcacions recreatives (en propietat o de lloguer) que solen ancorar en llocs a priori tranquils com la platja del *Portet*.

Finalment, la posició de privilegi de la ciutadania europea els permet formar part de la gestió municipal com a regidors, una cosa de la qual no totes les nacionalitats es poden beneficiar, ni activament ni passivament. A Teulada, la tradició d’acollida de regidors d’origen europeu es remunta a les eleccions de 1999, en les quals José Císcar, llavors candidat de *Ciudadans per Moraira* va reconèixer que va ser determinant el suport de la població estrangera de Moraira (Esquembre, 1999). Per a això, va confiar en residents europeus per a les regidories, fórmula que tornaria aplicar en les successives eleccions municipals a les quals es va presentar (2003 i 2007) i que els seus successors han repetit (Huete i Mantecón, 2012; Durán, 2018), tot i que en les últimes eleccions municipals només va resultar elegida una regidora europea. Des del punt de vista organitzatiu, comptar amb regidors suposava mobilitzar l’electorat nord-europeu, afavorint la seva participació política. A la pràctica, els regidors exercien d’intermediaris amb l’ajuntament, dificultant una vegada més una inserció efectiva en tant que no s’atenia els seus connacionals per les mateixes vies que la resta de la ciutadania (Simó i Giner, 2012).

5. Discussió i conclusions

Teulada conjumina, en un únic territori, dues realitats paral·leles. Una, la que es troba al nucli històric, de caràcter semiurbà, perfil migratori extracomunitari, inserció urbana en pisos i relacions veïnals del que alguns autors han vingut a anomenar cosmopolitanisme popular (Gómez, Pérez i Torres, 2024), cosa que desenvolupa uns llaços relativament forts. D’altra banda, es troba el disseminat i, en menor mesura, el nucli de Moraira, amb una densitat menys important, de perfil migratori comunitari i avançada edat, amb una inserció urbana majoritàriament en xalets independents i adossats i unes relacions veïnals més pròpies del cosmopolitanisme “cool” (Torres i Gómez-Crespo, 2024). Això es deu a l’elevada importància del turisme en l’àrea, amb la temporalitat pròpia del fenomen, el reconeixement mutu de la no necessitat d’inserció i la posada a disposició de la població d’una gran quantitat de productes i serveis adaptats culturalment i lingüísticament (Bruyèl-Olmedo i Juan-Garau, 2015; Sants, 2024).

Tot això té lloc en un entorn en el qual es donen les condicions ideals tant en termes d’infraestructura econòmica i empresarial com en termes legislatius perquè el fenomen es reproduisca en el temps (Craston i

Duplan, 2023; Mancinelli i Germann, 2024), tot i que amb canvis lleus quant a nacionalitats i estructura d'edat i sexe. Sobre aquestes bases s'assenta la inserció d'una gran part de la població immigrada, especialment la procedent del nord d'Europa, que resideix en les àrees del disseminat amb major orientació turística. Aquesta inserció podria ser qualificada de bombolla (Fechter, 2007) o, seguint el model de Putnam, pròpia d'una inclinació més cap al *bonding*, això és, dirigides a l'intragrup més que a la relació intergrup (Putnam, 2000; Kearns i Parkinson, 2001). No obstant això, durant el treball de camp s'han trobat situacions de tipus *bridging*, això és, d'interconnexió de grups homogenis. Situacions com les dels treballs de jardineria o neteja de piscines provoquen llaços febles entre col·lectius nacionals, que també s'observen en entorns educatius i en actes organitzats per l'administració local. D'altra banda, s'ha indentificat una situació en la qual es generen noves connexions i per tant connexions fortes de tipus *linking*, allò que hem anomenat espais de convivència significativa, entre les quals trobem les manifestacions festives, els mercats, la platja i la política, tot i que algunes de les quals estan supeditades a la pertinença a una determinada classe social i, a priori, s'exclouen determinats col·lectius nacionals sense dret a la representació política.

Tot això conforma un entorn en el qual el turisme i les migracions s'entremesclen, arribant a ser difícil diferenciar les unes de les altres, alhora que es dificulta el reconeixement de drets (per exemple, a l'atenció en alguna de les llengües oficials als comerços) i la demanda de deures (per exemple, a l'assumpció del que suposa la plena ciutadania per part de les persones residents). Això últim, creuat amb l'acceptació acrítica del turisme originada des dels anys 60, provoca que la població autòctona ofereixi una acollida sense parangó a la immigració procedent del nord d'Europa. No es pot dir que passe el mateix amb altres nacionalitats, a les quals sí que se'ls demanen deures i, a més, es posen en qüestió alguns dels seus drets adquirits.

Tanmateix, encara que de tot l'anterior es puga deduir una certa conflictivitat o enfrontament, es podrien definir les relacions veïnals com conviviales, en el sentit que no existeixen conflictes interculturals manifestos i sí un reconeixement mutu, malgrat l'absència generalitzada de relacions interculturals significatives en un entorn tan divers. Això no seria possible sense l'equilibri que permet el sector serveis i, especialment, el turístic. Aquest és el que garantiria la pau social i el reconeixement de l'altre com a client/usuari/treballador malgrat els efectes secundaris que provoca en tant que precarietat laboral, temporalitat, baixos salaris, segregació espacial, adaptació cultural i lingüística del comerç i tensió dels serveis públics. A canvi, el model proporciona treball, serveis a un cost relativament baix per a salaris del nord d'Europa i un retorn econòmic considerable per a propietaris de lloguers de vacances que, a la vista de les dades d'ingressos de què disposa hisenda, beneficia una part de la població resident. Això es deuria, entre altres coses, a una conceptualització del turisme que s'hereta del franquisme i que perviu en l'imaginari social (Pack, 2006) i a un procés de mercantilització del turisme que fa que no arrelen moviments de contestació per posar en perill el que s'entén que és el sector que sustenta l'economia local (Park, Nunkoo i Yoon, 2015).

Finalment, s'han de tenir en compte algunes limitacions d'aquesta recerca. En particular, en l'apartat quantitatiu hi ha un accés limitat al període tant fins a 2003 com des de 2023. L'aproximació al mapa comercial s'ha realitzat sobre una cessió de dades voluntàries a l'ajuntament, amb la qual cosa se subestima el nombre de comerços i probablement també el nombre de comerços regentats o dirigits a la població nord-europea. De cara a futurs estudis es proposa la incorporació de dades sobre comerços més detallades i un aprofundiment en el paper dels factors que influeixen en la inserció social de la població immigrada d'origen nord-europeu.

Fonts de finançament

Aquest article s'inscriu en el projecte d'I+D+i PID2021-124346OB-I00, "Participación, relaciones vecinales y convivencia en barrios multiculturales en pandemia. Un análisis comparativo", finançat per MICIU – FEDER.

Referències bibliogràfiques

- Ajuntament de Teulada (2022). Mapa del comercio de proximidad. *Generalitat Valenciana*. <https://teulada.comercioscomunitatvalenciana.com/va/mapa/index>
- Amit, V. (2011). Structures and dispositions of Travel and Movement. In V. Amit (ed.), *Going First Class? New Approaches to Privileged Travel and Movement* (pp. 1-14). Berghahn Books
- Barwick, C. (2022). Labour or lifestyle? Understanding urban incorporation of European middling migrants. *Global Networks*, 22(3): 466-482. <https://doi.org/10.1111/glob.12363>
- Bateson, G. (1935). Culture Contact and Schismogenesis. *Man*, 35 (198-199), 178-183.
- Benson, M., i O'Reilly, K. (2009). Migration and the search for a better way of life: A critical exploration of lifestyle migration. *The Sociological Review*, 57(4), 608-625. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2009.01864.x>
- Betty, C. y Cahill, M. (1998). Consideraciones sociales y sanitarias sobre los inmigrantes británicos mayores en España, en particular los de la Costa del Sol. *Migraciones*, 3, 83-115.
- Bolufer, V. (2025). Apuñalamiento en Teulada: un hombre herido tras una discusión en un bar. *Teulada Moraira Digital*. <https://teuladamorairadigital.es/art/15372/apunalamiento-en-teulada-un-hombre-herido-tras-una-discusion-en-un-bar>
- Bruyèl-Olmedo, A. y Juan-Garau, M. (2015) Minority languages in the linguistic landscape of tourism: the case of Catalan in Mallorca. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 36(6), 598-619. <https://doi.org/10.1080/01434632.2014.979832>
- Campo, A.M. (2023). *De la pasa al ladrillo: el caso del Parque Natural del Montgó*. Museu Valencià d'Etnologia.
- Castilla-Polo, A., Huete-Nieves, R., Mantecón, A. y Rosa-Jiménez, Carlos (2023). Explaining the complexity in the tourism-migration conceptual framework. *Current Issues in Tourism*, 26(3), 358-379. <https://doi.org/10.1080/13683500.2022.2084717>
- Craston, S. y Duplan, K. (2023). Infrastructures of migration and the ordering of privilege in mobility. *Migration Studies*, 11(2), 330-348. <https://doi.org/10.1093/migration/mnad001>
- Dirección General del Catastro (2024). *Estadísticas catastrales*. Ministerio de Hacienda. https://www.catastro.meh.es/esp/estadistica_12.asp
- Dixon, L. (2021). *Gender, Sexuality and National Identity in the Lives of British Lifestyle Migrants in Spain. Chasing the Rainbow*. Routledge.
- Duplan, K. y Craston, S. (2023). Towards geographies of privileged migration: An intersectional Perspective. *Progress in Human Geography*. 47(2), 333-347. <https://doi.org/10.1177/03091325231156927>
- Durán, R. (2018). International retirees at the polls: Spanish local elections 2015. *Revista de Investigaciones Políticas y Sociológicas*, 17(1), 27-54. <https://doi.org/10.15304/rips.17.1.4444>
- Esquembre, J. (1999). Moraira aparca su separación de Teulada tras el triunfo electoral. *El País*. https://elpais.com/diario/1999/06/16/cvalenciana/929560682_850215.html
- Favell, A. (2011). *Eurostars and Eurocities: Free movement and mobility in an integrating Europe*. Wiley.

- García, S. (2019). Una agresión y una posterior pelea multitudinaria obligan a suspender la fiesta del Mig Any de Quintades en Teulada. *La Marina Plaza*, <https://lamarinaplaza.com/2019/11/24/una-agresion-y-una-posterior-pelea-multitudinaria-obligan-a-suspender-la-fiesta-del-mig-any-de-quintades-en-teulada/>
- Gaviria, M. (1976). *El turismo de invierno y el asentamiento de extranjeros en la provincia de Alicante*. Diputación Provincial de Alicante.
- Gilroy, P. (2004). *After Empire: Multiculture or Postcolonial Melancholia*. Routledge.
- Giner-Monfort, J., Hall, K., i Betty, C. (2016). Back to Brit: retired British migrants returning from Spain. *Journal of ethnic and migration studies*, 42(5), 797-815. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2015.1100068>
- Giner-Monfort, J., i Simó, C. (2019). La intersección del turismo y la migración de población extranjera en la Marina Alta (Alacant). En A. Álvarez-Sousa, A., A. Mantecón i I. Puertas-Cañaveral (eds), *Sociología del turismo* (pp. 271-298). Centro de Investigaciones Sociológicas.
- Giner-Monfort, J. i Hall, K. (2024). Older British migrants in Spain: Return patterns and intentions post-Brexit. *Population, space and place*, 30(1), e2730. <https://doi.org/10.1002/psp.2730>
- Glick Schiller, N., i Çağlar, A. (2016). Displacement, emplacement and migrant newcomers: Rethinking urban sociabilities within multiscalar power. *Identities*, 23(1), 17-34.
- Gómez, P., Pérez, Y. y Torres, F. (2024). Dinámicas de sociabilidad y tejido comercial: una comparación entre contextos locales multiculturales. *Migraciones*, 62: 1-21. <https://doi.org/10.14422/mig.2024.012>
- González-Ferrer, A. y Moreno-Fuentes, F. J. (2017). Back to the suitcase? Emigration during the great recession in Spain. *South European Society and Politics*, 22(4), 447-471. <https://doi.org/10.1080/13608746.2017.1413051>
- Hall, K., Betty, C., i Giner-Monfort, J. (2017). To stay or to go?: The motivations and experiences of older British returnees from Spain. En Z. Vathi y R. King (eds), *Return Migration and Psychosocial Wellbeing* (pp. 221-239). Routledge.
- Hall, K. (2023). Care precarity among older British migrants in Spain. *Ageing & Society*, 43(8), 1915-1933. <https://doi.org/10.1017/S0144686X21001392>
- Hayes, M. (2018). *Gringolandia: Lifestyle Migration Under Late Capitalism*. University of Minnesota Press.
- Holmes, J. (2005). When small talk is a big deal: Sociolinguistic challenges in the workplace. En Michael H. Long (ed.) *Second language needs analysis* (pp. 344- 371). Cambridge University Press.
- Huete, R., i Mantecón, A. (2009). Los límites entre el turismo y la migración residencial. Una tipología. *Papers*, 95(3), 781-801.
- Huete, R. y Mantecón, A. (2012). La participación política de los residentes británicos y alemanes en España: el caso de San Miguel de Salinas, Alicante. *Revista de Geografía Norte Grande*, 51, 81-93.
- Huete, R., Mantecón, A., i Estévez, J. (2013). Challenges in lifestyle migration research: Reflections and findings about the Spanish crisis. *Mobilities*, 8(3), 331-348.
- Institut Valencià d'Estadística (2024). Fitxes municipals- Edició 2023. *Generalitat Valenciana*, <https://pegv.gva.es/va/fichas>
- Iturraspe, A. y Miralles, J. (2004). "Opinions i actituds envers el català dels estrangers d'origen europeu residents al Pla de Mallorca". *Treballs de Sociolingüística Catalana* 18, 143-157.

- Jover, J. y Díaz-Parra, I. (2022). Who is the city for? Overtourism, lifestyle migration and social sustainability, *Tourism Geographies*, 24(1), 9-32. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1713878>
- Jurdao, F. y Sánchez, M. (1990). *España, asilo de Europa*, Planeta.
- Keans, A. y Parkinson, M. (2001). The significance of Neighbourhood. *Urban Studies*, 38(12): 2103-2110. <https://doi.org/10.1080/00420980120087063>
- Korpela, M. (2020). Searching for a countercultural life abroad: Neo-nomadism, lifestyle mobility or bohemian lifestyle migration?, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(15): 3352-3369. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2019.1569505>
- La Marina Plaza (2024). Teulada-Moraira: el municipio de Alicante más caro para vivir, de los más pobres en renta y sin apenas casas para alquilar. *La Marina Plaza*. <https://lamarinaplaza.com/2024/04/23/teulada-moraira-el-municipio-de-alicante-mas-caro-para-vivir-de-los-mas-pobres-en-renta-y-sin-apenas-casas-para-alquilar/>
- Lundström, C. (2014). *White Migrations: Gender, Whiteness and Privilege in Transnational Migration*. Palgrave Macmillan.
- Mancinelli, F. y Germann, J. (2024) Moving with and against the state: digital nomads and frictional mobility regimes, *Mobilities*, 19(2), 189-207. <https://doi.org/10.1080/17450101.2023.2209825>
- Mantecón, A. (2017). El turismo residencial no existe. Revisión de un concepto y crítica de su función ideológica. *Cuadernos de Turismo*, 40, 405-422.
- Montiel, C. (1990). Desarrollo turístico, promoción inmobiliaria y degradación medioambiental en el municipio de Benitachell (comarca de la Marina). *Investigaciones Geográficas*, 8: 113-129.
- Oliver, C. (2011). Imagined Communitas: Older Migrants and Aspirational Mobility. In V. Amit (ed.), *Going First Class? New Approaches to Privileged Travel and Movement* (pp. 126-143). Berghahn Books.
- Osbaldiston N. (2014). Beyond ahistoricity and mobilities in lifestyle migration research. En M. Benson y N. Osbaldiston (eds.), *Understanding Lifestyle Migration: Theoretical Approaches to Migration and the Quest for a Better Way of Life* (pp. 163-187). Palgrave Macmillan.
- Pack, S. (2006). *Tourism and dictatorship: Europe's peaceful invasion of Franco's Spain*. Springer.
- Padilla, A. (2016). La fiesta del «mig any» de Teulada acaba con disturbios y una furgoneta incendiada. *Levante-EMV*, <https://www.levante-emv.com/marina/2016/11/30/fiesta-mig-any-teulada-acaba-12302199.html>
- Park, D. B., Nunkoo, R., i Yoon, Y. S. (2015). Rural residents' attitudes to tourism and the moderating effects of social capital. *Tourism Geographies*, 17(1), 112-133. <https://doi.org/10.1080/14616688.2014.959993>
- Phillimore, J., Bradby, H., Knecht, M., Pradilla, B. y Pemberton S. (2019). Bricolage as conceptual tool for understanding access to healthcare in superdiverse populations. *Social Theory and Health* 17, 231-252. <https://doi.org/10.1057/s41285-018-0075-4>
- Piñeiro, M. (2006). Los convenios hispano-norteamericanos de 1953. *Historia Actual Online*, 11, 175-182. <https://doi.org/10.36132/hao.v0i11.177>
- Pratsinakis, M., Hatziprokopiou, P., Labrianidis, L. y Vogiatzis, N. (2017). Living together in multi-ethnic cities: People of migrant background, their interethnic friendships and the neighbourhood. *Urban Studies*, 54(1), 102-118. <https://doi.org/10.1177/0042098015615756>

- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon and Schuster.
- Rodríguez, V. Lardiés, R. y Rodríguez, P. (2010). La migración y el registro de los jubilados europeos en España. *Ari*, 20/2010.
- Santos, J.M. (2024). Benidorm's linguistic landscape: unveiling the multifaceted tapestry of urban expression. *International Journal of Multilingualism*. <https://doi.org/10.1080/14790718.2024.2412064>
- Schinkel, W. (2018). Against 'immigrant integration': for an end to neocolonial knowledge production. *Comparative Migration Studies*, 6, 31. <https://doi.org/10.1186/s40878-018-0095-1>
- Simó, C. y Herzog, B. (2005). El asociacionismo de los residentes europeos en la Comunidad Valenciana. En T. Mazón y A. Aledo (eds.), *Turismo residencial y cambio social: Nuevas perspectivas teóricas y empíricas* (pp. 427-454). Universitat d'Alacant.
- Simó, C., Jabbaz, M., Torres, F., Giner, J., i Herzog, B. (2005). Asociacionismo y población extranjera en la Comunidad Valenciana. *Cuadernos electrónicos de filosofía del derecho*, 12, 1-57.
- Simó, C. i Giner, J. (2012). *Un peu dins, un peu fora: la immigració de residents europeus al municipi de Teulada*. Universitat de València.
- Simó, C., Herzog, B., y Fleerackers, J. (2013). Forms of social capital among European retirement migrants in the Valencian Community. *Migraciones internacionales*, 7(1), 131-163.
- Torres, F. y Gómez-Crespo, P. (2024). Relaciones vecinales, gentrificación y turistificación en barrios multiculturales centrales: reflexiones a partir de Russafa (Valencia) y Lavapiés (Madrid). *Migraciones*, 62, 1-21. <https://doi.org/10.14422/mig.2024.024>
- Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30(6), 1024-1054. <https://doi.org/10.1080/01419870701599465>
- Wessendorf, S., i Phillimore, J. (2019). New migrants' social integration, embedding and emplacement in superdiverse contexts. *Sociology*, 53(1), 123-138.
- Witte, N., Ette, A. y Sander, N. (2024). How do global crises affect privileged migrants? Return migration of German emigrants one year into the Covid-19 pandemic. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 50(10): 2551-2573, <https://doi.org/10.1080/1369183X.2023.2245570>